

Stav krajiny kolem Ostrovánek

Krajina kolem nás je od nepaměti využívána lidmi a můžeme jít přitom mnohem dál do minulosti než k první písemné zmínce o Ostrovánkách v roce 1141. Dokladem nám může být například sídliště ze starší doby bronzové u nedalekého Věteřova. Naše krajina patří tedy mezi oblasti starosídelní, kde je pro stav krajiny vliv člověka rozhodující a nazýváme ji – oproti divočině – krajinou kulturní. Přitom režim jejího obhospodařování byl po staletí poměrně ustálený a svým způsobem šetrný, vycházel ze znalostí, potřeb a možností dané doby. Velký skok se udál během minulého století, největší zásah se udál v padesátých letech během kolektivizace. Stačí se podívat na letecké snímky z roku 1953 a letošní, aby bylo patrné, jak neuvěřitelné proměně v krajině došlo.

Foto: Ostrovánky na leteckém snímku z roku 1953 a 2014, ve stejném měřítku a stejném pohledu. Aktuální snímek je také převeden do odstínů šedi, aby byly snímky lépe srovnatelné.

Z pestré mozaiky desítek políček, sadů, zahrad, vinogradů, pastvin protkaných četnými polními cestami se doslovným přeoráním a překopáním stala monotónní krajina s pár velkými půdními bloky orné půdy, kde jsou ostatní krajinné prvky vytlačeny na svůj úplný okraj. Bohužel, vazby k půdě byly nenávratně zprerhány a současné ekonomické zřízení zaštitěné obrovskými dotacemi dál podporuje neosobní, intenzivní a nešetrné hospodaření.

Stav krajiny se zcela jednoznačně a měřitelně zrcadlí v parametrech životního prostředí – povodí Kyjovky patří mezi nejznečištěnější v celé České republice, v několika ukazatelích znečištění vody (elektrolytická konduktivita a celkový fosfor) je třída jakosti čtvrtá z pěti, tedy druhá vůbec nejhorší možná. O poznání je na tom hůř Trkmanka, v měřeném úseku pod Želeticemi je ve třech ukazatelích na čtvrtém stupni, v jednom (celkový fosfor) dokonce na

pátém tedy zcela nejhorším možném stupni znečištění. V tomto srovnání vychází mnohem lépe řeky, které protékají průmyslovými oblastmi či velkými městy s hustou aglomerací. V čem je problém? Naše krajina není schopná zadržovat vodu, zpomalovat její odtok, sytit podzemní vody. V původním stavu byly vodní toky přirozeně meandrující, s vysokou schopností vodu zachytit, udržet, vyčistit a postupně dál propouštět. Dnes, při dešti voda z polí letí po povrchu, který je bez kapilár a organické hmoty, smyje vrstvu ornice a přítomných agrochemikálií, vletí do potoků, které jsou napřímené, zahloubené a bez vegetace, projede takovým tokem jako kanálem a o kousek níž se spojí s další stejnou vlnou. Výsledkem je, kromě zcela přesně měřitelné znečištěné vody, také úbytek orné půdy na polích, což si málokterý vlastník uvědomuje. Hodnota půd se stále určuje podle bonity a vlastníci mají pocit, že kvalita půd a tudíž hodnota jejich majetku zůstává v čase neměnná, že je to jistota. Bohužel, jedná se o falešný pocit a ze strany mnoha odborníků na půdy přichází velmi silná varování, že na exponovaných plochách se půdy vymývají z úrodné vrstvy až na mateční horninu a přitom se jedná o nevratný proces – vrstva 1 cm ornice se pedologickými procesy vytváří více než 100 let!

Ostrovánky patří k obcím s vysokým podílem orné půdy, míra zornění dosahuje 85 % plochy katastru. Samozřejmě je nutné vzít v potaz skutečnost, že celkově se jedná o velice malý katastr a hned v sousedství na něj navazuje lesní plocha. Přesto je to údaj, nad kterým je nutné se aspoň zamyslet a hlavně se ptát, zda je takto velká plocha zornění vůbec únosná a komu je přínosem? Na to si můžeme odpovědět údajem o erozi půdy, která je v Ostrovánkách bezmála na cele třetině polí vedena jako velmi silná (jedná se o údaj tzv. dlouhodobého průměrného smyvu půdy v tunách z hektaru na rok, G, kde na 39% plochy $G < 4$, na 32 % plochy $G [4 - 10]$ a na 29 % plochy $G > 10!$).

Pokud je v daném stavu jedna třetina katastru erozně silně ohrožena, pak to krajině a parametrům životního prostředí určitě neprospívá a samozřejmě i efektivita a udržitelnost současného nastavení zemědělského hospodaření je s velkým otazníkem. Co může v dané situaci alespoň částečně pomoci je velkým tématem, které zkusím otevřít v dalším čísle zpravodaje.

Pro detailnější informace k analýze stavu krajiny Kyjovska se můžete podívat na webovou stránku Ostrovánek, kde je volně ke stažení prezentace s detailními grafy a údaji.

Autorka: Mgr. Zuzana Veverková